



Strengere gedragsregels voor alternatieve artsen stap in de goede richting

Op naar een volledig verbod

C.N.M. Renckens,
vrouwenarts, Hoorn

Correspondentieadres:
renckens@xs4all.nl;
c.c.: redactie@medischcontact.nl

De auteur is verwickeld in een hoger beroep tegen een gerechtelijk vonnis waarin hij werd veroordeeld wegens zijn uitspraak dat het genezen van schizofrenie, autisme en depressie met orthomanele geneeskunde als kwakzalverij moet worden beschouwd.

Een organisatie van professionals moet zelf als eerste en strengste de grenzen van verantwoorde beroepsbeoefening bewaken. Daarom is het goed dat de KNMG de speelruimte voor alternatief werkende artsen fors heeft gereduceerd. Een volledig verbod was nog beter geweest.

De KNMG heeft zich in 2007 bezonnen op haar standpunt over alternatieve geneeskunde. Dit naar aanleiding van de strenge straffen die de medische tuchtrechter oplegde aan het trio artsen dat wijlen Sylvia Millemac bijstond en daartoe uitgedaagd door de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Toen de KNMG-leiding begin 2007 in MC het KNMG-standpunt nog eens verwoordde, kwamen er zoveel ingezonden protesten dat tot herformulering van de gedragsregels werd besloten: voorwaar een mooi staaltje van verenigingsdemocratie.¹

De oprichters van de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (NMG, thans KNMG) in 1849 hadden allen een sterke afkeer van kwakzalverij en wilden zich geheel baseren op (natuur)wetenschappelijke kennis. Over een der oprichters, Molewater (1813-1864), werd gezegd dat 'tegen niets de pijlen van zijn vernuft zoo bijtend waren gerigt als tegen oppervlakkigheid, schijngeleerdheid en kwakzalverij'. Medeoprichter Ramaer (1817-1887) en NMG-voorzitter Van Vollenhove (1821-1873) lieten zich in 1858 en 1860 op vergelijkbare wijze uit. De KNMG-afdeling



Op alternatieve geneeswijzen zal vermoedelijk 19 procent btw worden geheven omdat de medische betekenis ervan nihil is.

beeld: Laif, HH

In de jaren zeventig was er veel draagvlak voor alternatieve geneeskunde

Rotterdam weigerde in 1897 een homeopathisch arts als lid en op politici als De Savornin Lohman en Kuypers, die in het begin van de twintigste eeuw de NMG-kritiek op kwakzalvers toeschreven aan concurrentieoverwegingen, werd scherp gereageerd.

Dat alleen artsen geneeskunde mogen beoefenen, stond binnen de KNMG lange tijd niet ter discussie en de tolerantie ten opzichte van collega's met een afwijkende praktijkvoering was gering. Dat veranderde toen in de jaren zeventig de zogenaamde alternatieve geneeskunde opkwam, die zo'n maatschappelijk draagvlak kreeg dat de KNMG akkoord ging

met een wetwijziging waarbij geneeskunde een vrij beroep werd. De keerzijde hiervan is inmiddels duidelijk. Zo lijkt tegen de tientallen niet-artsen die Millecam tijdens haar lijdensweg met hun adviezen

bijstonden juridisch optreden praktisch onhaalbaar: het OM sepondeerde de aangifte die de inspectie tegen enkelen van hen deed en slechts dankzij een artikel-12-procedure wordt één van hen alsnog vervolgd. Onbevoegdheid bestaat in het BIG-tijdperk niet meer en het is nog maar de vraag of de betreffende hulpverlener kan worden veroordeeld.

Verdund water

De samenleving heeft inmiddels een aantal excessen met dodelijke afloop gezien (iatrosomie, macrobiotiek, de casus-Millecam) en de bloeiperiode van de alternatieve geneeskunde lijkt wel voorbij. Minister Hoogervorst maakte

zich in 2005 zorgen over de capaciteiten van (homeopathische) artsen, die geloofden dat je met verdund water mensen kon genezen.² De medische tuchtrechter oordeelde in 2007 streng over de Millecam-artsen en noemde een van hen een 'gevaar voor de volksgezondheid'. En Europese regelgeving zal er volgend jaar vermoedelijk toe leiden dat op alternatieve geneeswijzen 19 procent btw wordt geheven, omdat de medische betekenis ervan - net als die van cosmetische chirurgie - nihil is. Sinds 2006 vertellen de apothekers van de KNMP aan patiënten die om een homeopathisch middel vragen, expliciet en ongevraagd dat de werkzaamheid van deze middelen niet is aangetoond.³

Waar van een organisatie van professionals mag worden verwacht dat zij zelf als eerste en strengste de grenzen van verantwoorde beroepsbeoefening bewaakt, was de opstelling van de KNMG passief. Op 29 november 2007 vond een slotdebat plaats in de Domus Medica, waar ook alternatieve artsen aan het woord kwamen, enkelen zelfs als spreker. Daarna werd het stil en werd in samenspraak met het Federatiebestuur gewerkt aan de nieuwe regelgeving op dit gevoelige punt. Vrij opvallend werden de nieuwe regels op 1 april van dit jaar wereldkundig gemaakt; een samenvatting ervan kwam in het Federatienieuws in Medisch Contact te staan.⁴⁻⁵

Verwarrend

Alleen degenen die hadden gehoopt op een volledige afwijzing van alternatieve geneeswijzen door de KNMG, zullen wellicht teleurgesteld zijn, maar ieder ander zal het moeten toegeven:



Vakbroeders die praten over meridianen, homeopathisch verdunde oertincturen, etherische en astrale lichamen en scheefstaande wervels doen een aanslag op de intellectuele status van het artseneroep.

Voor uitbehandelde patiënten is er troost, begeleiding, palliatie en aandacht voor het welzijn

Referenties

1. Wigersma L. Standpunt KNMG over alternatieve behandelwijzen. Medisch Contact 2007; 62 (1): 40.
2. Anonymus. Hoogervorst valt homeopathie aan. Het Parool, 12 november 2005.
3. Redactie Pharmaceutisch Weekblad. Altijd uitleg bij homeopathie. Pharmaceutisch Weekblad 2006; 48: 1516.
4. Te downloaden via www.knmg.nl.
5. Dijk G van. 'Artsen moeten zich baseren op wetenschappelijk bewijs'. Medisch Contact 2008; 63 (15): 649.

het nieuwe KNMG-regime is een duidelijke verbetering ten opzichte van de oude situatie. De KNMG-richtlijnen zijn nu weer in lijn met de recente tuchtrechtelijke uitspraken tegen alternatieve artsen, die waren gebaseerd op overwegingen die in de KNMG lange tijd niet werden gehoord. Zelfs de woordkeuze is uitstekend: gebruikte en accepteerde de KNMG tot voor kort nog het ergerlijke eufemisme 'complementair', thans wordt

deze terminologie als te 'verwarrend' afgewezen en is gekozen voor de term 'niet-reguliere behandelwijzen'. De regels maken zeer duidelijk dat artsen zich niet mogen onttrekken aan hetgeen hun in de oplei-

ding is geleerd, zich niet mogen distantiëren van regulier gestelde diagnoses, altijd moeten (blijven) wijzen op mogelijk effectieve reguliere therapieën, ook als de patiënt overstapt van een reguliere naar een alternatieve therapie. Tevens wordt het veelgehoorde proalternatieve argument dat alternatieve geneeswijzen zijn te vergelijken met nog experimentele geneeswijzen, effectief ontzenuwd. Ook zogenaamd uitbehandelde of onbehandelbare patiënten zijn niet meer vogelvrij, want in die situatie dient troost, begeleiding, palliatie en aandacht voor het welzijn te prevaleren boven het inroepen van behandelwijzen van niet-bewezen werkzaamheid.

Valse hoop

Een categorisch verbod op het toepassen van niet-reguliere behandelwijzen was natuurlijk

beter geweest, maar dat is net niet gelukt. Wel komt de KNMG in de een na laatste paragraaf met een aantal voorwaarden, waaronder - als de patiënt volhoudt dat te willen - toch nog ruimte wordt geboden aan de alternatieve arts. De patiënt mag geen schade lijden en die schade wordt ook immaterieel uitgelegd: geen valse hoop, geen incomplete informatie, niet blokkeren van zinvolle reguliere behandelmethoden en nooit een reguliere diagnose ontkennen. Niet genoemd worden hier de financiële schade, de ondermijning van de patiëntautonomie door het aanpraten van rare theorieën en verklaringen voor de ziekte. Ook miste ik bezorgdheid over de aanslag op de intellectuele status van het artseneroep door vakbroeders, die praten over meridianen, homeopathisch verdunde oertincturen, etherische en astrale lichamen en scheefstaande wervels. Toch reduceert de KNMG met haar voorwaarden de speelruimte voor alternatieve artsen eigenlijk tot een virtuele ruimte. Dat is prachtig, maar alternatieve artsen zullen uit deze paragraaf wellicht - ten onrechte - concluderen dat er geen volledig verbod op het beoefenen van hun geneeswijzen bestaat. In de praktijk moet blijken of alternatieve artsen nu daadwerkelijk de KNMG zullen (moeten) verlaten. Hopelijk houden zij de eer aan zichzelf. De KNMG zal hierdoor geen schade lijden, want velen die de KNMG verlieten omdat zij op dit cruciale punt jarenlang te weinig ruggengraat heeft getoond, kunnen nu als lid terugkeren.

Exodus

Elk lid van de KNMG is gebonden aan de KNMG-gedragsregels, maar als een exodus

SAMENVATTING

- De KNMG is opgericht ter verheffing van geneeskunde tot een academisch beroep.
- Lange tijd wees de KNMG alternatieve geneeswijzen scherp af en was het aantal artsen dat niet-universitaire geneeswijzen toepaste zeer gering.
- Toen medio jaren zeventig de wet werd geliberaliseerd, konden voorheen onbevoegden straffeloos 'geneeskunde' gaan bedrijven. Ook meer dan duizend artsen gingen deze geneeswijzen toepassen.
- De KNMG tolereerde deze artsen - ondanks nieuwe gedragsregels (1994) - binnen haar gelederen.
- Met de recente vernieuwing van deze gedragsregels is de speelruimte voor artsen om deze geneeswijzen in de praktijk te brengen vrijwel weer tenietgedaan.

van alternatieve artsen uit de KNMG uitblijft, moet een proefproces binnen de Raad voor de tuchtrechtspraak KNMG duidelijkheid scheppen. Directeur Beleid van de KNMG Wigersma wees er in Zwolle op dat de KNMG een federatie is en geen eigen leden heeft. Royement zou onmogelijk zijn en moet worden overgelaten aan de federatiepartners zoals de Orde, de LHV en de LAD. Zullen die zover durven gaan? Het royeren van leden is bij die organisaties bepaald geen traditie, zoals ook de medisch-wetenschappelijke verenigingen totnogtoe een uiterst passief beleid voeren tegenover hun alternatieve leden. Toch zal er jurisprudentie moeten komen, willen de gedragsregels tot concrete resultaten leiden. Anders vergaat het deze regels net als de Wet op de Uitoefening der Geneeskunde van Thorbecke - op afstand de meest straffeloos overtreden wet uit de geschiedenis van onze rechtsstaat - en dat zou voor onze beroepsgroep beschamend zijn.

Als de KNMG orde op zaken in eigen kring heeft gesteld, kan zij wellicht de Wet BIG weer eens ter discussie stellen. Die was bedoeld om de vrijheid van alternatieve genezers en de burger te vergroten, maar wie - anders dan de genezers en de ziektekostenverzekeraars - is daar tot nu toe ook maar een cent beter van geworden? Beroepstrots is geen luxe en geen schande. De prestaties van de hedendaagse geneeskunde rechtvaardigen een zelfbewuste opstelling. Het medisch vak is beslist te moeilijk en gevaarlijk om aan ongeschoolde leken over te laten. De KNMG zou ernaar moeten streven afschaffing van de te liberale Wet BIG en de (her)verheffing van de geneeskunde tot een academisch beroep snel op de politieke agenda te krijgen. 

Naschrift KNMG

Het KNMG-standpunt 'De arts en niet-reguliere behandelwijzen' biedt artsen houvast om hun professionele verantwoordelijkheid te kunnen waarmaken. In de commentaren op het standpunt zijn drie stromingen te onderscheiden. Het leeuwendeel was positief. Sommigen, zoals de Vereniging tegen de Kwakzalverij, hadden erop gehoopt dat de KNMG verder zou gaan en niet-reguliere behandelwijzen zou verbieden. Niet-reguliere behandelaren zien in het KNMG-standpunt een restrictie van de keuzevrijheid van patiënten en een ontkenning van de realiteit dat niet-reguliere behandelwijzen deel uitmaken van de gezondheidszorg.

De KNMG kan geen behandelwijzen verbieden, noch behandelaren royeren. Ook kan en wil de KNMG geen realiteit ontkennen. Patiënten hebben in dit land nu eenmaal de vrijheid om voor een behandeling en behandelaar te kiezen. Wat de KNMG wil, is duidelijkheid scheppen voor artsen, en patiënten beschermen tegen behandelaren die misbruik maken van de soms wanhopige situatie waarin patiënten kunnen verkeren.

Het signaal dat de KNMG met het standpunt afgeeft, is het volgende:

- artsen houden zich aan de professionele standaard;
- artsen moeten hun patiënten goed en volledig informeren over de aard, betrouwbaarheid en (neven)effecten van diagnostiek en behandelingen, welke dat ook zijn;
- artsen moeten schade door het toepassen, of juist het afbreken of uitstellen, van diagnostiek en behandeling zo veel mogelijk voorkómen;
- artsen moeten patiënten geen valse hoop op genezing geven;
- patiënten hebben van de arts naast diagnostiek en behandeling ('geneeskunde') ook aandacht, troost, medeleven, kortom, 'geneeskunst' nodig.



MC-artikelen over de KNMG en alternatieve geneeswijzen vindt u onder de digitale versie van dit artikel op www.medischcontact.nl.

